

ODKLADY ŠKOLNÍ DOCHÁZKY V MEZINÁRODNÍ KOMPARACI S VYUŽITÍM DAT TIMSS A PISA

INTERNATIONAL COMPARISON OF DEFERRED PRIMARY SCHOOL ENTRY UTILIZING TIMSS AND PISA DATA

David Greger¹, Shujing Cui^{1,2}

¹ Ústav výzkumu a rozvoje vzdělávání, Pedagogická fakulta, Univerzita Karlova, Praha

² Chongqing University of Arts and Sciences, Chongqing, Čína

Abstrakt

Výzkumy ukazují, že míra odkladů školní docházky (OŠD) se liší mezi jednotlivými zeměmi a souvisí s řadou charakteristik dětí jako je pohlaví, měsíc narození, sociálně ekonomický status (SES) a dovednosti dětí před vstupem do školy nebo také pozdější školní úspěšnost. Tato studie srovnává podíl dětí s odkladem v šesti zemích EU a dále v USA a Austrálii pomocí dat PISA a TIMSS. Ukazuje nakolik je srovnání validní ve srovnání s administrativními daty a v jednotlivých zemích následně porovnává charakteristiky (pohlaví, SES, měsíc narození, pregramotnosti a výsledky TIMSS/PISA) dětí s odkladem a ostatními. Analýza ukázala, že zatímco OŠD v zemích EU představují kompenzační politiku pro sociálně znevýhodněné děti, v USA a Austrálii jej využívají rodiče s vyšším SES.

Klíčová slova: odklad školní docházky; sociálně ekonomický status; pohlaví; TIMSS; PISA

Abstract

Research shows deferred school entry rates vary by country, and delaying school entry is linked to children's characteristics. Factors like gender, SES, skills, and birth month affect delay. This study compares delay rates across six European countries, the USA, and Australia using PISA and TIMSS data. It examines whether rates estimated based on ILSA data correspond to administrative data and further analyzes typical delayed children's characteristics (like gender, SES, month of birth, early numeracy/literacy skills, and later academic achievement in school). The analysis showed that while deferred school entry in six EU countries is a compensatory policy for socially disadvantaged children, in the USA and Australia, in the US and Australia it is used by parents with higher SES.

Keywords: deffered school entry; SES; gender; TIMSS; PISA

1 ÚVOD

Odklady školní docházky jsou fenomén, který není využíván ve všech vzdělávacích systémech a srovnávací studie této praxe chybějí. V ČR se přitom jedná o zásadní problém, kde došlo k nárůstu podílu odkladových dětí z cca 3 % před rokem 1989 na 8 % v 90. letech 20. století až na nynější dvojciferná čísla kolem 20–25 % populace. Zároveň je tato míra jedna z nejvyšších mezi šesti zeměmi EU, kde se podařilo získat data a zároveň výrazně vyšší také než na Slovensku, se kterým jsme měli podobnou výchozí pozici v roce 1993 (Greger 2015, Svobodová 2016). Proto jsme realizovali tuto srovnávací studii.

2 TEORIE

Spíše než teorii zde využíváme přehled publikovaných studií, které se věnují odkladům školní docházky a uvádějí jejich míru v daném vzdělávacím systému a dále studií, které se zaměřují na charakteristiky odkladových dětí. Za tímto účelem jsme pracovali s podobnými fenomény napříč vzdělávacími systémy a velmi odlišné pojmy používané v různých systémech pro odklady školní docházky. Z faktorů ovlivňujících odklad školní docházky upozorňujeme na literaturu, která zmiňuje především efekty pohlaví, SES nebo etnicity (Lincove & Painter, 2006; Elder & Lubotsky, 2009; Winsler, 2012; Hanly et al., 2019; Greger, 2015) a dále pak měsíc narození (Greger, 2015; Bell & Daniels, 1990). Z hlediska motivace rodičů pro odklad pak zmiňujeme studii, která rozlišuje pozitivní (snaha získat pro dítě výhodu) a negativní selekci (snaha vyhnout se neúspěchu) z pohledu rodičů.– viz Fortner & Jenkins 2017).

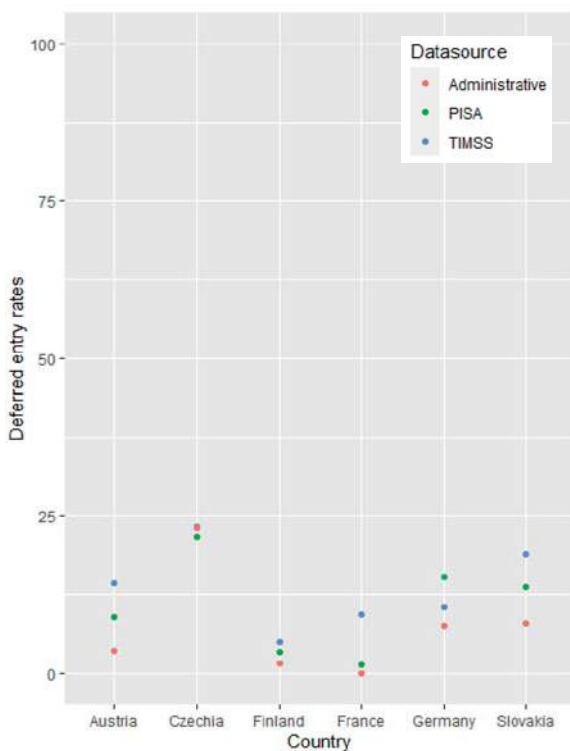
3 METODOLOGIE VÝZKUMU

Jedná se o sekundární analýzu několika dat z mezinárodních výzkumů TIMSS a PISA doplněnou o vlastní kódování a doplnění vlastních dat. Využíváme data z PISA 2015 a TIMSS 2011 za účelem srovnání míry odkladů školní docházky v 6 zemích EU (Česko, Slovensko, Rakousko, Německo, Francie)

s administrativními daty a v případě USA a Austrálie s publikovanými daty ve studiích. Určení odkladových dětí vyžadovalo kombinaci dat z těchto výzkumů a doplnění termínu nástupu do školy. K analýze dat využíváme software R, balíček intsvy pro korektní správnou práci s ILSA daty (replikační váhy, plausible values, aj.). Ke srovnání odkladových dětí a dětí bez odkladu využíváme chí-kvadrát test, či t-test pro dva výběrové soubory a následně logistickou regresi pro srovnání efektů různých proměnných na odklad, vždy reportujeme velikosti účinku (Cohenovo d).

4 VÝSLEDKY/OČEKÁVÁNÉ VÝSLEDKY

Mezi výsledky můžeme ukázat míru odkladů zjištěnou z data TIMSS a PISA a nakolik odpovídá údajům z administrativních dat daných zemí. Odhady míry odkladů

oproti administrativním datům jsou více nadhodnoceny a data PISA poskytují přesnější srovnání. Nicméně pořadí míry odkladů dle zemí dle PISA i jejich vzdálenosti víceméně odpovídají administrativním datům. Potvrdil se také efekt všech uvažovaných proměnných identifikovaných v literatuře. Nejzajímavější však je zjištění, že role SES je odlišná v Evropských zemích, kde odkladové děti jsou z méně podnětného prostředí než v USA a Austrálii, kde odklad volí spíše jako pozitivní selekci rodiče s vyšším sociálně ekonomickým statusem. To souvisí i se zjištěním, že výsledky odkladových dětí

v USA a Austrálii v testech PISA a TIMSS byly lepší, naopak v 6 zemích EU měli odkladové děti průměrně horší výsledky.

5 ZÁVĚRY A DISKUSE

Závěrem můžeme říci, že se potvrdila možnost využití dat z PISA a TIMSS pro komparativní studii od odkladech školní docházky. Míry odkladů určené z těchto dat jsou blízké datům z daných zemí. Také jsme potvrdili efekty proměnných (věk, pohlaví, SES, měsíc narození a dovednosti před vstupem do ZŠ i následná školní úspěšnost) v souladu s ostatními výzkumy. Zajímavé pak je potvrzení zjištění, že zatímco v odklady školní docházky v zemích EU představují spíše kompenzační politiku se snahou pomoci sociálně znevýhodněným dětem, v USA a Austrálii je využívají rodiče s vyšším SES. Data naznačují, že míra (podíl) odkladů souvisí s touto charakteristikou. V ČR ke je míra odkladů nejvyšší z EU zemí je také rozdíl v SES nejnižší a můžeme se tak blížit spíše liberální tradici USA a Austrálie, kde postupně převáží role odkladů jako strategie úspěchu středostavovských rodin.

6 LITERATURA

- Bell, J. & Daniels, S. (1990). Are summer-born children disadvantaged? The birthdate effect in education. *Oxford Review of Education*, 16, 67–80.
- Elder, T., & Lubotsky, D. (2009). Kindergarten entrance age and children's achievement: Impacts of state policies, family background and peers. *Journal of Human Resources*, 44(3), 641–683.
- Greger, D. (2015). Faktory ovlivňující rozhodování rodičů o odkladu školní docházky dítěte. [Factors behind parents decision to delay primary school entry for their children] In Greger, D., Simonová, J., Straková, J.(Eds.) Spravedlivý start? Nerovné šance v předškolním vzdělávání a při přechodu na základní školu.[An Equal Start? Unequal chances in preschool education and in the transition to primary school] Prague: Faculty of Education, Charles University.
- Hanly, M., Edwards, B., Goldfeld, S., Craven, R. G., Mooney, J., Jorm, L., & Falster, K. (2019). School starting age and child development in a state-wide, population-level cohort of children in their first year of school in New South Wales, Australia. *Early Childhood Research Quarterly*, 48, 325–340.
doi: 10.1016/j.ecresq.2019. 01. 008

- Lincove, J. A., & Painter, G. (2006). Does the age that children start kindergarten matter? Evidence of long-term educational and social outcomes. *Educational Evaluation and Policy Analysis*, 28(2), 153–179.
- Svobodová, Z. (2016). Rozhodovací proces rodičů o odkladu povinné školní docházky. Disertační práce. [The decision-making process of parents in the field of postponing the compulsory school attendance. Dissertation thesis] Prague: Faculty of Education, Charles University.
- Winsler, A., Hutchison, L. A., De Feyter, J. J., Manfra, L., Bleiker, C., Hartman, S. C., et al. (2012). Child, family, and childcare predictors of delayed school entry and kindergarten retention among linguistically and ethnically diverse children. *Developmental Psychology*, 48(5), 1299–1314.